

Växtavdelningen

Projektbeskrivning för Mångfald på slätten

Projektidé

Projektet syftar till att öka kunskapen om biologisk mångfald i slättbygder och att flera lantbrukare ska ansluta sig till de miljöersättningar som gynnar mångfalden.

Fokus ska ligga på ekosystemtjänster (pollinering, jakt etc.), synergier med andra miljömål och på åtgärder som kan ge vinst för brukarna. En viktig del är att ta fram en katalog med enkla, billiga naturvårdsåtgärder som gynnar den biologiska mångfalden för lantbrukare och markägare att tillämpa direkt på sina gårdar. Fokus ska ligga på slättbygdsgrändar i södra och mellersta Sverige. De föreslagna åtgärderna ska förutom att de inte är kostsamma eller tidskrävande också kunna tillämpas med befintlig maskinpark och i befintliga odlingsystem (brukningsinriktning).

Bakgrund

Den biologiska mångfalden i odlingslandskapet hotas från två håll: dels nedläggning och alltmer extensivt bruk eller ensidig vallodling i skogsbygden, dels intensitet och ensidighet i slättbygden. Sedan 1970-talet har vanliga fåglar i odlingslandskapet följts genom svensk häckfågeltaxering. Mätningarna har visat en stadigt neråtgående trend för dessa fåglar. SLU har i år också släppt resultat från EU-projektet Agripopes, som visar på hur speciellt fungicider och insekticider missgynnar den biologiska mångfalden (SLU 2010)

I Jordbruksverkets slättbygdsstrategi (Jordbruksverket 2004) föreslås en rad åtgärder för att öka den biologiska mångfalden i slättbygd. Den bakomliggande orsaken till detta var att man ville vända den negativa trenden för arter knutna till slättbygdens odlingslandskap.

Inom det nya Landsbygdsprogrammet (2007-2013) infördes tre nya insatser inom utvald miljö för att främja biologisk mångfald på åkermark: Bevarande av hotade åkerogräs (tidigare kallad allmogeåker), mångfaldsträda (tidigare kallad bioträda) och fågelåker (tidigare kallad obärgad spannmålsskörd). Syftet är att i åkerdominerade landskap skapa goda livsmiljöer för insekter, fåglar och hotade åkerogräs. Från och med 2010 läggs anpassade skyddszoner till som ytterligare en insats på åkermark. Förutom detta finns miljöinvesteringar som fristående insatser genomförda i projektform såsom anläggning och restaurering av

våtmarker, specialinsatser för landskapets natur- och kulturmiljövärden och restaurering och återskapande av alléer.

För att ge insatser som gynnar biologisk mångfald i åkerlandskapet en extra skjuts har Jordbruksverket inlett ett samarbete med LRF. I juni 2009 hölls en workshop hos LRF med representanter från förutom LRF Jordägarförbundet, Spannmålsodlarna och Jägarförbundet. Det kom fram en rad förslag på enkla åtgärder som lantbrukare skulle kunna göra för att gynna den biologiska mångfalden redan på mötet. Man stödde Jordbruksverkets förslag att låta ta fram en katalog med enkla, billiga naturvårdsåtgärder för lantbrukare och markägare att tillämpa på sina gårdar.

Inför sammanställningen av Jordbruksverkets rapport 2009:24 Massdöd av bin – samhällsekonomiska konsekvenser och möjliga åtgärder anordnades en workshop med bi-, frö- och oljeväxtodlare, forskare, rådgivare och myndighetspersoner. Där diskuterades åtgärder som skulle gynna tillgången på nektar och pollen i slättbygdslandskapet. Av de föreslagna åtgärderna har man valt ut de som styrks som positiva för pollinerarna och som är praktiskt genomförbara på gårdsnivå.

Aktiviteter inom projektet

Mångfald på slätten kommer att inkludera följande aktiviteter:

1. Projektet ska lämna ett antal förslag till företrädesvis enkla, billiga naturvårdsåtgärder som gynnar den biologiska mångfalden i slättbygd, gärna med synergieffekter med andra miljömål.
2. Åtgärdsförslagen ska delas in i olika typer av åtgärder som grundar sig på typ av gård, synergier och konflikter, fåglar, insekter, kärlväxter, jakt, ekosystemtjänster i övrigt och landskapets diversitet.
3. Ta fram förslag till metoder som får lantbrukare intresserade av att utföra föreslagna åtgärder (stöd, rådgivning, annat). Möjligheterna att utforma en miljöersättning för pollination ska undersökas vari kan ingå bl.a. ersättning per bisamhälle.
4. Ta fram en kommunikationsstrategi för biologisk mångfald i slättbygd för produktionsrådgivare inom växtodling genom att låta göra workshops bland dem.
5. Inom projektet ska anordnas workshops och temadagar med odlare m.fl. (t.ex. raps- och klöverfröodlare, biodlare) om förslag till konkreta åtgärder.
6. Grupper av demonstrationsgårdar ska tas fram där man visar åtgärder i funktion t.ex. hur man kan använda, kantzoner, trädor och ”skräpmarker” produktivt genom att producera biologisk mångfald.
7. Inom projektet ska det anordnas regionala kurser för rådgivare kring föreslagna slättbygdsåtgärder.

8. Information om projektet ska spridas via rådgivarkonferenser t.ex. HIR:s växtodlingskonferens och via tidningsartiklar.
9. Det finns inom projektet *Fågelskådare och lantbrukare i samarbete* framtaget faktablad för 20 stycken olika fågelarter som förekommer i slättbygdlandskapet. För dessa fåglar ska bild + ljud + habitat + råd läggas upp i en databas för webbläsare och mobil (Iphone). Av denna skapas en söktjänst där man kan leta reda på de fåglar som finns i olika habitat inom slättbygden och hur man med enkla åtgärder på gården kan gynna dem.
10. Inom projektet ska det utvecklas lämpliga fröblandningar att sås in på t.ex. mångfaldsträdor och kantzoner.
11. Som ett goodwillinslag i uppstarten skickar Jordbruksverket ut 1 kg utsäde av honungsvört till alla klöverfröodlare i landet med kort information om projektet. Detta görs i samarbete med Sveriges Frö- och Oljeväxtodlare och utsädesföretagen.

Genomförande

Projektet löper mellan juni 2010 och sista december 2011.

Referenser

Jordbruksverket 2004. Mer småbiotoper i slättbygden – förslag till en strategi för ökad biologisk mångfald. Rapport 2004:23.

SLU 2010. Kort sammandrag finns på <http://www.cul.slu.se/nyheter/#hotbild>. Hela artikeln är publicerad i Basic and Applied Ecology, Volume 11, Issue 2, March 2010, sid 97-105).